

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

- Aan:
Zie verzendlijst.

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/1711	07 mei 1992

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 32/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische federatie.
3. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/92/095/1711, d.d. 07 mei 1992

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

32/92

(Afgesloten 071200 MEI 1992)

Bosnië-Herzegovina

In Bosnië-Herzegovina blijft, ondanks het feit dat op 5 mei opnieuw een bestand is overeengekomen, sprake van strijd van wisselende intensiteit tussen Moslim- en Kroatische gevechtsgroepen enerzijds en Servische militieën, vaak gesteund door federale strijdkrachten (JNA), anderzijds. Laatstgenoemden voerden onder meer beschietingen uit op de steden Sarajevo en Mostar. De legerleiding heeft toegegeven dat de JNA grote personele verliezen heeft geleden in de recente straatgevechten in Sarajevo. Ook in andere plaatsen, verspreid over de gehele republiek, vonden gevechten plaats. Volgens persmeldingen ging het initiatief tot de gevechten in de meeste gevallen uit van Servische zijde. Hierbij dient te worden aangetekend dat de meeste berichten afkomstig zijn van Kroatische media, die sterk anti-Servisch georiënteerd zijn.

In de omgeving van Mostar is enkele dagen geleden een EG-waarnemer gedood tijdens beschietingen door de JNA. De legerleiding zei het voorval te betreuren, maar wees erop dat de beschietingen dienden ter vergelding van het feit dat eerder in de betreffende regio een JNA-helikopter was beschoten. In verband met dit incident en de intensiteit van de gevechten zijn de activiteiten van de EG-missie voor enige tijd opgeschort. Sinds hedenochtend heeft de missie zijn taken weer opgenomen. In Sarajevo en enkele andere omstreken blijft echter sprake van een beperkte inzet.

De gevechten duurden voort ondanks het feit dat de afgelopen dagen meer dan eens tussen vertegenwoordigers van de diverse bevolkingsgroepen, en laatstelijk ook door het leger, afspraken waren gemaakt over een wapenstilstand. Dit onderstreept nog eens dat door de toespitsing van de etnische tegenstellingen de afgelopen weken de politieke basis voor een duurzaam bestand vrijwel is weggevallen. De ontwikkelingen rond de gevangenneming van de Bosnische president Izetbegovic (Moslim) door JNA-militairen en de beschieting van een JNA-konvooi na diens vrijlating door Moslim-militieën hebben dat geïllustreerd. In dit verband heeft de JNA-leiding in de republiek uiting gegeven aan twijfels of Izetbegovic de controle heeft over alle Moslim-strijdgroepen.

Izetbegovic en andere Bosnische leiders hebben inmiddels opnieuw verzocht om buitenlandse militaire interventie, omdat zij zich niet meer in staat achten de integriteit en onafhankelijkheid van Bosnië-Herzegovina te waarborgen tegen de achtergrond van, wat werd genoemd, de voortdurende Servische agressie.

Het is in het licht van deze beschuldigingen opmerkelijk dat juist de leider van de Bosnische Serviërs, Karadzic, de afgelopen dagen heeft gepleit voor voortzetting van de EG-bemiddeling in Bosnië-Herzegovina en zijn volgelingen heeft opgeroepen tot het naleven van het bestand, ondanks "provocaties". Volgens Karadzic lag het initiatief voor de gevechten vooral bij de Moslims, die, in tegenstelling tot de Kroaten, de vredesbesprekingen "niet serieus" nemen. Overigens suggereerde Karadzic tevens dat de Serviërs zich bij "een ander land" kunnen aansluiten indien onderhandelingen tussen de bevolkings-

groepen definitief onmogelijk blijken. Aangenomen moet worden dat hij hierbij zinspeelde op het nieuwe Servisch/Montenegrijnse staatsverband.

Het presidium van het vorige week formeel opgerichte Joegoslavische staatsverband (dat overigens bestaat uit de resterende leden van het presidium van de oude Federatie) heeft gesteld dat de JNA zal worden omgevormd tot het leger van de nieuwe staat. Dit zal uitsluitend opereren binnen haar grenzen en bestaan uit staatsburgers van Servië en Montenegro. In dat kader werden alle JNA-militairen die staatsburger zijn van dit nieuwe Joegoslavië opgeroepen zich binnen twee weken terug te trekken op het grondgebied van deze staat. Tevens werd gesteld dat federale organen voortaan geen zeggenschap meer hadden over de JNA in Bosnië-Herzegovina. Volgens het (pro-)Servische persbureau TanJug heeft het presidium de drie etnische gemeenschappen in die republiek opgeroepen het bevel over de voormalige federale troepen over te nemen.

Deze maatregelen hebben feitelijk slechts een zeer beperkte betekenis. De JNA in Bosnië-Herzegovina, die naar schatting een sterkte heeft van 40.000-50.000 man, wordt voor bijna 90% gevormd door ingezetenen van die republiek. Aangenomen kan worden dat de JNA-eenheden in Bosnië, zeker na de etnische strijd van de afgelopen weken, nog vrijwel uitsluitend uit Serviërs bestaan en dus in de praktijk na het genoemde presidiumbesluit uitsluitend onder Bosnisch-Servisch gezag zullen opereren. Bovendien stelde de voorzitter van het presidium, de Montenegrijn Kostic, dat het aantal militairen in Bosnië-Herzegovina niet zal afnemen, omdat de staatsburgers van "Joegoslavië" worden vervangen door Bosnische Serviërs die momenteel dienst doen in Servië of Montenegro.

Door de genoemde maatregelen kan de politieke leiding van het "nieuwe" Joegoslavië echter formeel volhouden niet (meer) verantwoordelijk te zijn voor de inzet van de JNA in Bosnië-Herzegovina, terwijl in de praktijk toch de veiligheidsbelangen van de Serviërs in die republiek behartigd worden. Waarschijnlijk houdt deze opstelling van het presidium verband met de vrees voor verdere politieke en economische sancties van de EG, CVSE en VN, waarmee de afgelopen tijd is bedreigd in verband met de Servische/JNA agressie ten opzichte van Bosnië-Herzegovina.

De Bosnische politieke leiding, die alleen nog uit Moslims en Kroaten bestaat, heeft de aankondiging dat Belgrado zijn gezag over de JNA in Bosnië-Herzegovina opgeeft, veroordeeld en opnieuw opgeroepen tot de volledige terugtrekking op korte termijn van de JNA uit Bosnië-Herzegovina. Daarbij zou het leger zijn zware wapens moeten achterlaten. Deze laatste eis houdt waarschijnlijk verband met het bezwaar van de Bosnische regering tegen het feit dat het "nieuwe" Joegoslavië zich presenteert als de rechtsopvolger van de oude Federatie en derhalve ook recht meent te kunnen maken op de bezittingen van de JNA.

De politieke leiding van de "Bosnische Krajina", het door Serviërs gedomineerde gebied in het Westen van Bosnië-Herzegovina dat grenst aan het gelijknamige Kroatische gebied en zich eveneens onafhankelijk heeft verklaard, heeft eerder deze week de bewoners van het gebied verboden hun woonplaats te verlaten om te voorkomen dat zij zich aan mobilisatie onttrekken. De genoemde stap onderstreept dat de Servische autoriteiten in het betreffende gebied rekening houden met het voortduren van de strijd.

De voorzitter van de Kroatische regeringspartij, het voormalige Joegoslavische staatshoofd Mesic, heeft onlangs toegegeven dat "velen uit de rijen van het Kroatische leger" nu militair actief zijn in Bosnië-Herzegovina. Hij noemde echter geen concrete aantallen en onderstreepte eerdere verklaringen van het Kroatische ministerie van Defensie, dat Kroatië niet deelneemt aan de strijd in

Bosnië-Herzegovina. De in die republiek actieve Kroaten zouden behoren tot de 20.000 onlangs uit de Kroatische (para-)militaire organisaties gedemobiliseerde reservisten en zich op vrijwillige basis hebben aangesloten bij (Kroatisch-)Bosnische militieën. Zoals bekend houdt de JNA vol dat Kroatië met reguliere eenheden intervineert in Bosnië-Herzegovina. Meldingen van de EG-waarnemersmissie lijken deze beschuldigingen te ondersteunen.

Internationale vredesinspanningen

De afgelopen week hebben onder EG-auspiciën onderhandelingen plaatsgevonden tussen de leiders van de drie Bosnische gemeenschappen over de politieke toekomst van de republiek. Bij deze besprekingen werd echter geen vooruitgang geboekt en zij zijn het afgelopen weekeinde voor onbepaalde tijd verdaagd. De Portugese voorzitter Cutileiro heeft twijfels uitgesproken over het nut van voortzetting van de besprekingen, zolang in de republiek op grote schaal gevochten wordt. Hij pleitte voor een volledige terugtrekking van de JNA uit Bosnië-Herzegovina. Overigens stelde hij dat alle partijen acties hebben ondernomen die tot een verscherping van het geweld hebben geleid.

De afgelopen dagen heeft de speciale afgezant van de VN voor vredesoperaties, Goulding, besprekingen gevoerd over de mogelijke stationering van een VN-vredesmacht in Bosnië-Herzegovina, waar onder meer de Bosnische regering om had verzocht. Zoals reeds eerder gemeld, is een aantal leden van de VN-veiligheidsraad voorstander van een dergelijke stap. Ook SG Boutros Ghali zou zich daar niet tegen verzetten, mits de VN-leden voldoende aanvullende middelen ter beschikking stellen. Goulding stelde echter dat momenteel voor een dergelijke operatie de politieke voorwaarden ontbreken. Overigens toonde hij zich geschokt door het "willekeurige geweld" in Bosnië-Herzegovina.

Ook de Kroatische regering heeft gepleit voor stationering van een VN-vredesmacht in Bosnië-Herzegovina. Dit is opmerkelijk, omdat de daadwerkelijke stationering van een VN-vredesmacht in Bosnië-Herzegovina de mogelijkheden van aansluiting van delen van deze republiek bij Kroatië, waarop door Kroatische nationalistena wordt aangedrongen, zou verkleinen.

De EG-ministers van Buitenlandse Zaken hebben tijdens hun beraad in Lissabon het afgelopen weekeinde besloten de vraag of het nieuwe staatsverband van Servië en Montenegro dient te worden beschouwd als de rechtsopvolger van de Joegoslavische federatie, voor te leggen aan de arbitragecommissie-Badinter, die in het kader van de EG-vredesconferentie over Joegoslavië opereert. Hieruit zouden dan ook conclusies moeten worden getrokken over de positie van de JNA. Uit eerdere adviezen van de arbitragecommissie kan worden opgemaakt dat zij niet zal instemmen met de juridische aanspraken van Servië en Montenegro op dit punt.

De ministers hebben tevens bekend gemaakt dat er geen principieel bezwaar meer bestaat tegen erkenning van de onafhankelijkheid van Macedonië, maar dat zij deze erkenning afhankelijk stellen van onderhandelingen tussen Griekenland en Macedonië over een voor beide partijen aanvaardbare benaming van deze republiek. Zoals bekend maakt Griekenland bezwaar tegen de naam Macedonië, omdat deze aanspraak zou impliceren op het gelijknamige gebied in Noord-Griekenland. De Macedonische regering heeft echter deze voorwaarde, die volgens haar inbreuk maakt op de identiteit van het Macedonische volk, verworpen.

De landen van de CVSE hebben besloten zich in hun politiek ten opzichte van de (voormalige) Joegoslavische deelstaten en de nieuwe federatie te laten leiden door het komende advies van de commissie-Badinter. Dit voorstel werd aangenomen door alle CVSE-lidstaten, behalve de vertegenwoordiger van "Joegoslavië".

Overigens werd tevens besloten om Bosnië-Herzegovina toe te laten tot de CVSE. Er bestaat nog onzekerheid over de status van de "Joegoslavische" vertegenwoordiger in de CVSE-bijeenkomst. De VS heeft opnieuw voorgesteld "Servië" uit te sluiten van alle CVSE-activiteiten.

De Albanese president Berisha heeft in CVSE-kader opgeroepen tot erkenning van Kosovo als onafhankelijke staat. Hierbij beriep hij zich op een eerder verzoek van de politieke leiding van de Albanese meerderheid in Kosovo, een verzoek dat overigens door de EG vooralsnog op formele gronden werd afgewezen.

Gisteren is in Brussel een nieuwe ronde van besprekingen gehouden in het kader van de EG-vredesconferentie over Joegoslavië. Hierbij lijkt nauwelijks vooruitgang te zijn geboekt. Wel is overeengekomen dat de zes (voormalige) Joegoslavische deelstaten de onderhandelingen in Brussel op werkgroepniveau voor onbepaalde tijd zullen voortzetten. Conferentievoorzitter Carrington waarschuwde voor een zeer gevaarlijke situatie in Bosnië-Herzegovina als de JNA zich niet vreedzaam uit deze republiek terugtrekt. Overigens vermeldde hij dat de presidenten van zowel Servië als Kroatië een militaire interventie in Bosnië-Herzegovina hadden verworpen.

Servië

Het afgelopen weekeinde heeft in Servië een demonstratie plaatsgevonden van ouders van JNA-militairen die dienst doen in Kroatië of Bosnië-Herzegovina. Zij eisten de terugkeer van hun zoons, omdat dezen slachtoffer waren van een "genocide op Servische jongeren". Deze formulering wijst erop dat de verantwoordelijkheid voor de demonstratie in elk geval voor een deel berust bij oppositieleider Draskovic, die reeds enige tijd probeert de Servische publieke opinie te mobiliseren tegen het bewind van president Milosevic.

De partij van de door Servië onderdrukte Albanese meerderheid in de voormalige autonome provincie Kosovo heeft melding gemaakt van concentraties van JNA-voertuigen en zwaar bewapend personeel in de door Serviërs gedomineerde wijken van de hoofdstad van Kosovo, Pristina. Mogelijk houdt dit verband met Servische vrees voor een groeiende onrust onder de Albanese. Overigens werd van Albanese kant de vrees geuit dat de JNA in Kosovo een soortgelijk militair scenario wil uitvoeren als in Kroatië en Bosnië-Herzegovina en de niet-Serviërs uit bepaalde gebieden wil verdrijven.

Volgens een aankondiging van de politieke leiding van de Albanese zullen op 24 mei a.s. in Kosovo verkiezingen worden gehouden voor een Albanese parlement. Hierbij werd onderstreept dat de Albanese geen deel wensen uit te maken van het nieuwe Servisch/Montenegrijns staatsverband. De Servische autoriteiten zullen deze verkiezingen ongetwijfeld illegaal verklaren en mogelijk daartegen acties ondernemen. Dit alles vormt een nieuwe indicatie dat het georganiseerde verzet tegen de Servische overheersing van Kosovo op korte termijn verder kan toenemen.

Kroatië

Ook in Kroatië was de afgelopen dagen sprake van gevechten. Zo is gemeld dat de JNA "vanuit zee" beschietingen heeft uitgevoerd op de havenstad Zadar. Ook andere Dalmatische kustplaatsen zouden zijn aangevallen, evenals Osijek in Oost-Slavonië. Daarnaast zou de JNA-luchtmacht de brug over de Sava, die in het noorden de grens vormt tussen Kroatië en Bosnië-Herzegovina, hebben gebombardeerd bij Bosanski/Slavonski Brod. Volgens een bekendmaking van de JNA had deze aanval tot doel verdere Kroatische infiltraties in Bosnië-Herzegovina te voorkomen. Volgens Kroatische bronnen zijn bij deze aanval vier JNA-vliegtuigen neergeschoten en twee andere beschadigd. Deze cijfers kunnen echter niet

bevestigd worden; in het verleden zijn dergelijke Kroatische opgaven vaak overdreven hoog gebleken.

Conclusie/vooruitzicht

De politiek-militaire situatie in Bosnië-Herzegovina blijft uiterst gespannen. De aankondiging van de "Joegoslavische" autoriteiten dat zij geen gezag meer uitoefenen over de JNA in Bosnië-Herzegovina heeft voor nieuwe complicaties gezorgd. Deze maatregel lijkt echter vooral politiek-propagandistische waarde te hebben. Er moet van worden uitgegaan dat er in de praktijk een gezagsrelatie blijft bestaan tussen Belgrado en de (voormalige) JNA-eenheden in Bosnië-Herzegovina. Hoewel werd gesteld dat de drie etnische groeperingen in die republiek het bevel dienen over te nemen, zullen deze eenheden in de praktijk slechts de Servische veiligheidsbelangen blijven behartigen. Van terugtrekking van deze troepenmacht naar Servië/Montenegro zal naar verwachting geen sprake zijn.

Het is onwaarschijnlijk dat op korte termijn in onderhandelingen tussen de etnische groeperingen -en mogelijk de JNA- in Bosnië-Herzegovina een basis kan worden gelegd voor een politieke regeling van de tegenstellingen. Daarom moet rekening worden gehouden met een voortzetting van de strijd op het huidige niveau. Een verdere escalatie blijft mogelijk. De internationale bemiddelingspogingen lijken met het voortduren van de gevechten weinig kans van slagen te hebben.

Een opleving van de strijd in Kroatië lijkt ook geenszins uitgesloten. Daarnaast moet rekening worden gehouden met een verscherping van de etnische tegenstellingen binnen Servië, met name in de voormalige autonome provincie Kosovo.